

Posudek diplomové práce

Jazyková situace na území Moldavské republiky a sousedních regionů Ukrajiny, postavení rumunského jazyka

Ludvík Pospíšil
Ústav románských studií

Diplomant se ujal nelehkého úkolu zmapovat jazykovou situaci na výše uvedeném území, ačkoli bylo jasné, že s rešeršemi v českých knihovnách, kde jsou materiály týkající se zájmové oblasti jen chabě zastoupeny, nelze vystačit. Z toho vyplynula nutnost využít i jiných informačních zdrojů – internetu (i když výpovědní hodnota údajů např. z tzv. otevřené encyklopedie Wikipedia bývá často sporná) a věnovat se i práci v terénu, což v konečné fázi dokumentuje i bohatá a průkazná fotografická příloha. Jinak je třeba ocenit už samu volbu tématu, neboť obecná povědomost české veřejnosti o Moldavské republice a přilehlých oblastech, jejich národnostním složení a jazykové příslušnosti tamních obyvatel je téměř nulová a žádné syntetické práce, které by se danou problematikou zabývaly, u nás neexistují. Použitá metoda sociolingvistického a etnolingvistického výzkumu s historickými exkurzy navíc odpovídá dnešním požadavkům multidisciplinárnosti a činí práci zajímavou nejen pro rumunisty, nýbrž pro všechny zájemce o dění v jihovýchodní Evropě, ať už jde o jazykovědce, historiky, sociology či politiky.

Právě pro tento široký záběr je trochu škoda, že v první části, věnované historickému vývoji Besarábie a přihraničených oblastí dnešní Ukrajiny, se autor omezuje jen na kusé konstatování typu: „Bukovina Rakousku připadla podle Konstantinopolské dohody za diplomatickou pomoc Portě v rusko-turecké válce“ a neuvádí bližší dějinné okolnosti. (V daném případě šlo o zprostředkování míru s Ruskem; Rakousko výměnou požadovalo pruh země na severu Moldavska, protože potřebovalo koridor spojující Halič, která mu připadla po prvním dělení Polska v r. 1772, a Sedmihradsko, pod habsburskou správou od r. 1699). Stejně tak by si zasloužilo blíže osvětlit další dějinné mezníky ve vývoji východního Moldavska, léta 1812, 1918, 1940 atd.

Poněkud sporné se jeví tvrzení, že první besarabské noviny, vycházející na počátku 20. století v rumunštině psané cyrilicí „odstartovaly“ úsilí za vytvoření moldavského jazyka, které pokračuje v různé intenzitě dodnes (s. 4). Vezmeme-li v potaz, že cyrilicí až do roku 1860 používala obě rumunská knížectví, po staletí náležící k východnímu křesťanstvu, a latinka se začala zavádět až ve chvíli, kdy po jejich sjednocení došlo k příklonu k západnímu civilizačnímu modelu, je zcela přirozené, že Besarábie, od roku 1812 součást carského Ruska, u cyrilice setrvala i nadále; latinkou vyšlo pouze prvních šest čísel občasníku Besarabia, vycházejícího r. 1905 v Ženevě. Zmiňuje-li se autor o ukrajinizaci rumunských jmen (s. 51), pak by se měl obšírněji zmínit o tomtéž.

jevu i v případě Besarábie, kde se porušování netýkalo jen křestních jmen a příjmení (Stěpan místo Ștefan, Skvorcov místo Scoarță, Doga místo Doagă apod.), ale projevovalo se i zaváděním patronym a programovým odnarodňováním místních názvů. (Ještě v 70.-80. letech 20. století ze všech 720 kišněvských ulic mělo jen 12 rumunský název, a to pouze na periferii, aby to tak nebylo do očí.) Záhodno by bylo uvést i novější příklady neutuchajících snah ruskojazyčného živilu odsunout rumunštinu do podřízeného postavení, jako byl pokus 37 komunistických poslanců prosadit návrh zákona, na jehož základě by byla ruština prohlášena za druhý státní jazyk, odmítnutý Ústavním soudem 4. března 2002, či ruský, tzv. Kozakův plán na federalizaci země (vlastní Besarábie, Gagauzsko a Podněstří), což by většinové etnikum de facto zbavilo možnosti rozhodovat o vlastním osudu a upevnilo postavení ruštiny jakožto jediného jazyka na celostátní i mezinárodní úrovni.

Jinak je nutno zduraznit, že hodnocená diplomová práce je psána kultivovaným jazykem a splňuje jak vytčené cíle, stanovené zadáním, tak všechny náležitosti technického rázu, jako je způsob zpracování poznámkového aparátu, bibliografie, rumunského a anglického resumé. Při konečné redakci se diplomant nevyvaroval několika málo drobných překlepů (Georgi Coșbuscovi místo Coșbucovi, s. 47. „moldavské osady v Podněstří jsou doloženy do (od?) 17. století...“), drobných stylistických neobratností („V Černivecích totiž studoval a také poprvé vydal svou poezii Mihai Eminescu, ikona rumunské poezie“, s. 2, „obnovit ji dovolila až sovětská moc“, správněji „umožnila“, s. 7) či pojmoslovných posunů („vydavatelství Literatura Artistică“, s. 5, správně „nakladatelství...“, vydavatelství vydává pouze noviny a časopisy; „Separatistické orgány se opíraly o sílu ruského 14. vojska, umístěného v Podněstří“ – jde o 14. armádu, podobně armádní sbor atd.). Interpunkce v některých překládaných textech zůstává poplatná rumunskému originálu a v češtině nepůsobí přirozeně, četbu poněkud ztěžují ty odkazy a citace, stažené z internetu, které jsou uváděny bez rumunské diakritiky.

Výše uvedené připomínky však nic nemění na skutečnosti, že předkládaná práce svou jazykovou úrovní i informativní hodnotou přesahuje běžný standard na oboru rumunistika, a proto jí jednoznačně a bezvýhradně doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 7. 9. 2009

PhDr. Jiří Našinec